

TÜRKİYE'DEKİ AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME PROGRAMLARININ BİR ANALİZİ: EĞİLİMLER VE ÖNERİLER

Yrd. Doç. Dr. Serpil Koçdar
Anadolu Üniversitesi
serpilkocdar@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Tülay Görü Doğan
Çukurova Üniversitesi
tulaygoru@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de yükseköğretim kurumları tarafından hangi düzeyde ve hangi alanlarda açık ve uzaktan öğrenme programlarının sunulduğuna yönelik verileri sayısal olarak ortaya koymak, bu sayısal veriler kapsamında eğilimleri belirlemek ve söz konusu programların geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Çalışmanın veri toplama sürecinde öncelikle konuya ilişkin bir alanyazın taraması gerçekleştirilmiş ve ardından Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığı ile yazışmalar yapılarak söz konusu verilere ulaşılmıştır. Ayrıca verilerin geçerliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması için Ocak 2015 itibarıyla Türkiye'de mevcut 184 üniversitenin ilgili web sayfaları taranmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak tablolatırılmış ve yorumlanmıştır. Sonuç olarak, Türkiye'de 68 yükseköğretim kurumunda önlisans, lisans tamamlama, lisans ve yüksek lisans düzeyinde açık ve uzaktan öğrenmeyle sunulan toplam 505 program olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre üç kategoride eğilim saptanmıştır: (1) Programların düzeyine yönelik eğilimler, (2) Programların içeriğine yönelik eğilimler ve (3) Diğer unsurlara yönelik eğilimler. Bu bağlamda çalışmanın, Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle yürütülen programlara yönelik güncel verileri içermesi ve bu programların geliştirilmesine ilişkin öneriler sunması itibarıyla kurumlara, araştırmacılara ve uygulamacılara bir bakış açısı sağlayarak yol göstermesi hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme programları, uzaktan eğitim.

AN ANALYSIS OF OPEN AND DISTANCE LEARNING PROGRAMS IN TURKEY: TRENDS AND RECOMMENDATIONS

Abstract

The purpose of this study is to identify open and distance learning programs offered by the higher education institutions in Turkey quantitatively in terms of the level of study and subject area, identify the trends within the context of the identified numerical data, and make recommendations for the improvement of these programs. In the data collection process of the study, literature was reviewed at first and then the data were accessed by the correspondence communication with the Education Department of Higher Education Council. In addition, in order to provide validity and reliability of the data, websites of the 184 existing universities in Turkey by January, 2015 were searched. The data were tabulated and interpreted by content analysis method. As a result, it was founded that 68 higher education institutions offered 505 programs via open and distance learning in associate, bachelor's completion, bachelor's and master's levels in Turkey. Based on the findings of the study, three categories of trends were identified: (1) Trends regarding the level of the programs, (2) Trends regarding the subject of the programs and (3) Trends regarding the other issues. In this context, the study is intended to guide institutions, researchers and practitioners and provide a perspective on the programs, involving current quantitative data on the programs and presenting recommendations for the improvement of these programs.

Key Words: Open and distance learning programs, distance education.

GİRİŞ

Açık ve uzaktan öğrenme (open and distance learning), öğrenenlerin ve öğreticilerin zaman ve/veya mekân açısından bir arada olmadığı, öğrenenler, öğreticiler ve kaynaklar arasındaki etkileşimde uzaktan iletişim sistemlerinin kullanıldığı; bu nedenle özel ders tasarımı ve belirli yönetsel düzenlemeler yapılmasını gerektiren bir öğrenme sürecidir (Aydın, 2011; Moore ve Kearsley, 2012; Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek, 2012). Dünyada ilk açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları 19. yüzyılda posta hizmetlerinin gelişmesiyle birlikte mektupla eğitim olarak başlamış, 1990'lı yıllarda bilgisayarlar arası kurulan internet ağının gelişmesi ile çevrimiçi ortamlara taşınmıştır (Moore ve Kearsley, 2012). Benzer şekilde, Türkiye'de de 1990'ların sonunda bilgisayar ağları kullanımının yaygınlaşmasıyla, çevrimiçi sunulan programlar ortaya çıkmış; böylece Anadolu Üniversitesi dışındaki diğer yükseköğretim kurumları da açık ve uzaktan öğrenme programları sunmaya başlamışlardır (Aydın, 2011).

Son birkaç yılda Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme sunan üniversitelerin sayısı hızla artmış olup; birçok üniversitede çeşitli alanlarda önlisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programları açılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de kaç üniversitenin hangi düzeyde ve hangi alanlarda açık ve uzaktan öğrenme programı sunduğuna ilişkin güncel veriler bulunmamaktadır. Balaban (2012), çalışmasında bu programlarla ilgili sayısal bilgilere ulaşamadığını belirtmektedir. Güncel sayısal verilere ulaşamaması, programlarla ilgili analiz ve değerlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı Türkiye'de kaç yükseköğretim kurumunun hangi düzeyde ve hangi alanlarda programlar sunduğunu sayısal olarak ortaya koymak, bu sayısal veriler kapsamında eğilimleri belirlemek ve söz konusu programların geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktır. Bu bağlamda, çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Türkiye'de kaç yükseköğretim kurumu hangi düzeyde ve hangi alanlarda açık ve uzaktan öğrenme programı sunmaktadır?
2. Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle sunulan programlara ilişkin eğilimler nelerdir?

TÜRKİYE'DE AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME

Açık ve uzaktan öğrenme alanındaki uygulamaları ifade etmek için alanyazında uzaktan eğitim, açıköğretim, e-öğrenme, web-tabanlı eğitim ve benzeri farklı kavramlar kullanılmaktadır. Aydın (2011), aralarında küçük farklar olsa da bu kavramların evrensel alanyazında genellikle birbirleri yerine kullanıldığını; Türkiye'de ise tamamen pratik nedenlerle uygulamaları farklı biçimde ifade edebilmek ve yasal mevzuatı daha kolay oluşturabilmek amacıyla açıköğretim, uzaktan eğitim ve e-öğrenme kavramlarının farklı uygulamaları nitelemek için kullanıldığını belirtmektedir. Aydın'a göre bunun nedeni Türkiye'de 1980'lerde başlayıp devam eden kitlesel Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi ile son yıllarda daha küçük gruplara odaklanan ve bilgisayar ağlarına dayalı yürütülen uygulamalar arasındaki ayrımı ortaya koymaktır. Aydın, dünyada akademik bir çalışma alanı olarak açık ve uzaktan öğrenme kavramının son yıllarda daha sık kullanılmaya başlandığını ve alanda bir standart sağlanması bakımından uzaktan eğitim, açıköğretim, e-öğrenme ve benzeri uygulamaları kapsayan *açık ve uzaktan öğrenme* kavramının kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Açık ve uzaktan öğrenme içerisindeki *açık* kavramı esneklik ve seçme hakkını, *uzaktan* kavramı öğrenenlerin birbirlerinden, öğreticilerden ve öğrenme kaynaklarından zaman ve/veya mekân bakımından ayrı olduklarını, *öğrenme* kavramı ise öğrenen-merkezli bir yaklaşımı vurgulamaktadır. Bu açıdan, bu çalışmada *açık ve uzaktan öğrenme* kavramı kullanılmıştır.

Türkiye'de ilk açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları 1950'li yıllarda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü'nde banka çalışanlarına yönelik verilen kısa süreli mektupla hizmet içi eğitim olarak başlamıştır (Aydın, 2011; Çallı, İşman ve Torkul, 2001). Okulların yükseköğretimdeki artan talebi karşılayamaması nedeniyle bazı mesleki konularda mektupla eğitim verilmesi amacıyla 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur (Çallı, İşman ve Torkul, 2001). Bu merkez daha sonra genel müdürlük olarak faaliyet göstermeye başlamıştır (Aydın, 2011; Demiray ve Adıyaman, 2010). Bu uygulamaları Deneme Yüksek Öğretmen Okulu'nun ve Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YAYKUR) kurulması izlemiştir (Demiray ve Adıyaman, 2010). Buna karşılık, başta siyasi olmak üzere farklı nedenlerle beklenen

başarıyı gösteremeyen YAYKUR'un çalışmalarına 1979 yılında son verilmiştir (Aydın, 2011; Çallı, İşman ve Torkul, 2001; Demiray ve Adıyaman, 2010). Bu gelişmelerin ardından 1982 yılında 2547 sayılı yasa ile Anadolu Üniversitesi'ne uzaktan yükseköğretim yapma görevi verilmiştir (Çallı, İşman ve Torkul, 2001; Özkul, 2001). Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi bünyesinde İktisat ve İşletme lisans programları ile 1982-1983 öğretim yılında açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarına başlamıştır. Bazı ülkelerde öğrenenlere eğitim konusunda erişim ve esneklik sağlamak amacıyla sunulan açık ve uzaktan öğrenme, Türkiye'de yükseköğretimde kapasite sorununu çözmeye açısından önemli bir işleve sahip olmuştur (Özkul, 2000).

Bilgisayar ağları kullanımının yaygınlaşmasıyla, 1990'ların sonunda çevrimiçi sunulan programlar ortaya çıkmıştır. Bu programlardan ilki Bilgi Üniversitesi tarafından 2000 yılında başlatılan e-MBA programıdır. Bu girişimi 2001 yılında ODTÜ Bilişim yüksek lisans programı izlemiştir; sonraki yıllarda Anadolu, Sakarya ve Mersin Üniversiteleri önlisans düzeyinde çevrimiçi programlar açmıştır (Aydın, 2011). Balaban, Şubat 2012'de gerçekleştirdiği çalışmada 47 üniversitede sertifika programları hariç 222 açık ve uzaktan öğrenme programının olduğunu belirtmektedir. Ancak, 2012 yılından beri bu sayının hızlı bir şekilde arttığı söylenebilir.

YÖNTEM

Bu çalışmada veriler içerik analizi yöntemiyle toplanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır; bunun için toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre düzenlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu bağlamda, çalışmada veriler; alanyazın taraması, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığı ile yapılan yazışmalar ve Türkiye'de Ocak 2015 itibarıyla mevcut 184 üniversitenin (<http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz>) web sayfasının taranması aracılığıyla toplanmıştır. Alanyazın taraması yapıldıktan sonra Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının hangi düzeyde ve hangi alanlarda açık ve uzaktan öğrenme programı sunduğunu belirlemek amacıyla öncelikle Yükseköğretim Kurulu Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığı'ndan 4 Ağustos 2014 tarihinde tüm programları içeren en güncel liste temin edilmiştir. Söz konusu liste 2013 yılsonu itibarıyla sunulan programları içermektedir. İlk olarak listede bulunan bu programların devam edip etmediğini ve 2013 yılından beri listeye yeni programlar eklenip eklenmediğini saptamak amacıyla söz konusu üniversitelerin web sayfaları taranmıştır. Bir sonraki aşamada, YÖK'ten temin edilen listede yer almayan 125 üniversitenin web sayfaları taranmıştır. Web sayfası aracılığıyla elde edilemeyen bilgilere üniversitelerin ilgili birimlerine telefon edilerek ulaşılmıştır. Elde edilen verilere göre üniversite ve program sayıları güncellenmiştir. Son olarak, programlar düzeylerine, adlarına ve konularına göre sınıflandırılmıştır. Web sayfası tarama ve programları sınıflandırma işlemi, güvenilirliği sağlamak amacıyla eş zamanlı olarak 2 farklı uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik %95 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada yükseköğretim diploması sağlayan önlisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programları dikkate alınmış olup, sertifika programları bir derece veya diploma sağlamaya yönelik olmadığından kapsam dışında tutulmuştur. Araştırma, YÖK ile yapılan yazışmalarda elde edilen 2013 yılına ilişkin verilerle ve 2015 yılı içerisinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının ilgili web sayfalarının taranmasıyla elde edilen verilerle sınırlıdır.

BULGULAR

Çalışmanın bulgularında Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında sunulan açık ve uzaktan öğrenme programlarına ilişkin sayısal verilere ve bu programlara yönelik eğilimlere yer verilmiştir.

Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarında Sunulan Açık ve Uzaktan Öğrenme Programları

Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'de 184 yükseköğretim kurumunun 68'i açık ve uzaktan öğrenme programı sunmaktadır. Bu kurumlardan 47'sinde açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle önlisans, 17'sinde lisans, 11'inde lisans tamamlama ve 56'sında yüksek lisans programları mevcuttur. Türkiye'deki 184 yükseköğretim kurumunun 47'sinde ise merkezler aracılığıyla açık ve uzaktan öğrenme etkinlikleri başlatılmış olup, henüz bir önlisans, lisans, lisans tamamlama veya yüksek lisans programının açılmadığı saptanmıştır. Açık ve uzaktan öğrenme programı sunan üniversiteler ve hangi düzeyde programa sahip oldukları, Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Program Düzeyine Göre Türkiye’de Açık veya Uzaktan Öğrenme Sunan Üniversiteler

Sıra	Üniversite Adı	Önlisans	Lisans	Lisans Tamamlama	Yüksek Lisans
1	Afyon Kocatepe Üniversitesi	x	x		x
2	Akdeniz Üniversitesi	x			x
3	Amasya Üniversitesi	x			x
4	Anadolu Üniversitesi	x	x		x
5	Ankara Üniversitesi	x		x	x
6	Atatürk Üniversitesi	x		x	x
7	Atılım Üniversitesi	x			x
8	Bahçeşehir Üniversitesi				x
9	Bartın Üniversitesi	x	x		x
10	Başkent Üniversitesi				x
11	Beykent Üniversitesi	x	x		x
12	Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu	x			
13	Bingöl Üniversitesi	x			
14	Bitlis Eren Üniversitesi	x			
15	Bülent Ecevit Üniversitesi				x
16	Celal Bayar Üniversitesi	x	x		x
17	Cumhuriyet Üniversitesi	x		x	
18	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	x			x
19	Çankırı Kara Tekin Üniversitesi	x			
20	Çukurova Üniversitesi	x			x
21	Dicle Üniversitesi		x		x
22	Dokuz Eylül Üniversitesi	x			x
23	Ege Üniversitesi				x
24	Erzincan Üniversitesi	x			x
25	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi				x
26	Fatih Üniversitesi	x	x	x	x
27	Fırat Üniversitesi	x		x	
28	Gaziantep Üniversitesi				x
29	Gazi Üniversitesi				x
30	Gediz Üniversitesi	x			x
31	Hacettepe Üniversitesi				x
32	Hasan Kalyoncu Üniversitesi				x
33	Işık Üniversitesi				x
34	İnönü Üniversitesi	x	x	x	x
35	İstanbul Arel Üniversitesi	x			x
36	İstanbul Aydın Üniversitesi	x			x
37	İstanbul Bilgi Üniversitesi				x
38	İstanbul Esenyurt Üniversitesi				x
39	İstanbul Kültür Üniversitesi				x
40	İstanbul Medipol Üniversitesi	x	x		
41	İstanbul Üniversitesi	x	x	x	x
42	İzmir Ekonomi Üniversitesi				x
43	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	x			x
44	Kapadokya Meslek Yüksekokulu	x			
45	Karabük Üniversitesi	x	x		x
46	Karadeniz Teknik Üniversitesi	x	x		x
47	Kırıkkale Üniversitesi	x			
48	Kocaeli Üniversitesi	x			x

49	Maltepe Üniversitesi	x	x	x	
50	Marmara Üniversitesi	x		x	
51	Mersin Üniversitesi	x		x	
52	Mevlana Üniversitesi	x		x	
53	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	x		x	
54	Namık Kemal Üniversitesi		x		
55	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	x		x	
56	Okan Üniversitesi	x		x	
57	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	x		x	
58	Orta Doğu Teknik Üniversitesi			x	
59	Plato Meslek Yüksekokulu	x			
60	Sakarya Üniversitesi	x	x	x	
61	Selçuk Üniversitesi			x	
62	Süleyman Demirel Üniversitesi	x		x	
63	Trakya Üniversitesi	x		x	
64	Uşak Üniversitesi	x			
65	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	x		x	
66	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi			x	
67	Yüzüncü Yıl Üniversitesi			x	
68	Zirve Üniversitesi		x	x	
TOPLAM		47	17	11	56

Türkiye’de önlisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans düzeylerinde toplam 505 açık ve uzaktan öğrenme programı olduğu saptanmıştır. Bu programların %46’sı yüksek lisans (232), %37’si önlisans, %14’ü lisans ve %3’ü lisans tamamlama programlarından oluşmaktadır. Programların sayı ve yüzde olarak dağılımı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: Açık ve Uzaktan Öğrenme Programlarının Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Türkiye’deki 187 önlisans programının 72 farklı türde programdan oluştuğu saptanmıştır. Bu programların adları ve program sayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle Verilen Önlisans Programları ve Sayıları

Sıra	Program Adı	Sayı	Sıra	Program Adı	Sayı
1	Acil Durum ve Afet Yönetimi	1	37	Kimya Teknolojisi	1
2	Adalet	4	38	Kontrol ve Otomasyon Teknolojisi	2
3	Aşçılık	1	39	Kozmetik Teknolojisi	1
4	Bankacılık ve Sigortacılık	3	40	Kültürel Miras ve Turizm	2
5	Bilgi Yönetimi	4	41	Laborant ve Veteriner Sağlık	1
6	Bilgisayar Programcılığı	28	42	Lojistik	2
7	Bilgisayar Teknolojisi	1	43	Marka İletişimi	1
8	Büro Yönetimi ve Sekreterlik	1	44	Medya ve İletişim	3
9	Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	3	45	Mekatronik	2
10	Coğrafi Bilgi Sistemleri	2	46	Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası	1
11	Çağrı Hizmetleri İşletmeciliği	1	47	Moda Tasarımı	2
12	Çağrı Merkezi Hizmetleri	2	48	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	9
13	Çocuk Gelişimi	10	49	Optisyenlik	1
14	Dış Ticaret	4	50	Ormancılık ve Orman Ürünleri	1
15	Eczane Hizmetleri	3	51	Özel Güvenlik ve Koruma	1
16	Elektrik	1	52	Pazarlama	1
17	Elektrik Enerjisi Üretim, İletim ve Dağıtım	1	53	Perakende Satış ve Mağaza Yönetimi	3
18	Elektronik	1	54	Radyo ve Televizyon Programcılığı	2
19	Elektronik Haberleşme Teknolojisi	3	55	Raylı Sistemler İşletmeciliği	1
20	Elektronik Teknolojisi	3	56	Saç ve Güzellik Hizmeti	1
21	Emlak ve Emlak Yönetimi	2	57	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	4
22	Ev İdaresi	1	58	Sosyal Hizmetler	2
23	Fotoğrafçılık ve Kameramanlık	1	59	Spor Yönetimi	1
24	Gıda Kalite Kontrolü ve Analizi	1	60	Tarım	1
25	Grafik Tasarımı	1	61	Tıbbi Dokümantasyon	1
26	Halkla İlişkiler	1	62	Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	4
27	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	2	63	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	1
28	Harita ve Kadastro	1	64	Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama	2
29	Havacılıkta Yer Hizmetleri Yönetimi	1	65	Tıbbi ve Aromatik Bitkiler	1
30	Hukuk Büro Yönetimi ve Sekreterliği	1	66	Turist Rehberliği	1
31	İlahiyat	1	67	Turizm ve Otel İşletmeciliği	5
32	İnsan Kaynakları Yönetimi	2	68	Turizm ve Seyahat Hizmetleri	1
33	İnternet ve Ağ Teknolojileri	2	69	Uygulamalı İngilizce ve Çevirmenlik	2
34	İş Sağlığı ve Güvenliği	11	70	Yaşlı Bakımı	2

35	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	1	71	Yerel Yönetimler	2
36	İşletme Yönetimi	12	72	Yönetim Organizasyon	1
TOPLAM					187

Türkiye'deki 70 lisans programının 28 farklı türde programı içerdiği belirlenmiştir. Bu programların adları ve program sayıları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Türkiye'de Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle Verilen Lisans Programları ve Sayıları

Sıra	Program Adı	Sayı	Sıra	Program Adı	Sayı
1	Bankacılık ve Finans	1	15	İşletme	10
2	Bilgisayar Mühendisliği	2	16	Kamu Yönetimi	4
3	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	3	17	Konaklama İşletmeciliği	1
4	Coğrafya	2	18	Maliye	3
5	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatı	1	19	Matematik	2
6	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	3	20	Muhasebe Bilgi Sistemleri	1
7	Ekonometri	2	21	Radyo Televizyon ve Sinema	1
8	Endüstri Mühendisliği	3	22	Sağlık Yönetimi	1
9	Felsefe	2	23	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1
10	Gazetecilik	1	24	Sosyoloji	4
11	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	3	25	Tarih	3
12	İktisat	4	26	Türk Dili ve Edebiyatı	4
13	İngiliz Dili ve Edebiyatı	1	27	Uluslararası İlişkiler	3
14	İnsan Kaynakları Yönetimi	2	28	Yönetim Bilişim Sistemleri	2
TOPLAM					70

Türkiye'deki 16 lisans tamamlama programı 9 farklı türde programı içermektedir. Bu programların adları ve program sayıları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Türkiye'de Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle Verilen Lisans Tamamlama Programları ve Sayıları

Sıra	Program Adı	Sayı
1	Ebelik	1
2	Endüstri Mühendisliği	1
3	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1
4	Hemşirelik	1
5	İlahiyat	8
6	İşletme	1
7	Konaklama İşletmeciliği	1
8	Sağlık	1
9	Uluslararası Ticaret	1
TOPLAM		16

Türkiye'deki 232 yüksek lisans programının ise 135 farklı türde programı içerdiği saptanmıştır. Bu programların adları ve program sayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Öğrenmeyle Sunulan Yüksek Lisans Programları

Sıra	Program Adı	Sayı	Sıra	Program Adı	Sayı
1	Adli Bilişim Tezsiz	1	69	Kadın Araştırmaları Tezsiz	1
2	Arkeoloji Tezsiz	1	70	Kalite Yönetimi (Tezsiz)	3
3	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Tezsiz	1	71	Kamu Yönetimi (Tezsiz)	5
4	Avrupa Birliği Hukuku Tezsiz	1	72	Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Tezsiz	1
5	Bankacılık Tezsiz	1	73	Kent Yönetimi ve Coğrafi Bilgi Sistemi Tezsiz	1
6	Bankacılık ve Finans Tezsiz	3	74	Kimya Tezsiz	1
7	Bilgisayar Bilimleri Tezsiz	1	75	Konaklama İşletmeciliği Tezsiz	1
8	Bilgisayar Eğitimi	1	76	Kurumsal İletişim Tezsiz	1
9	Bilgisayar Müh. Tezsiz	2	77	Kültürel Miras Alanlarının Yönetimi Tezli	1
10	Bilgisayar Müh. Tezsiz (İngilizce)	1	78	Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetimi Tezsiz	1
11	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Tezsiz	3	79	Lojistik Yönetimi (Tezsiz)	2
12	Bilişim	1	80	Mahalli İdareler ve Şehircilik (Tezsiz)	1
13	Bilişim Sistemleri	2	81	Maliye (Tezsiz)	3
14	Biyoetik Tezsiz (İngilizce)	1	82	Maliye (Vergi Hukuku) Tezsiz	1
15	Biyoloji Tezsiz	1	83	Malzeme Bilimi ve Mühendisliği Tezsiz	1
16	Bütünleşik Pazarlama İletişimi Tezsiz	1	84	Matematik Tezsiz	3
17	Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	2	85	Muhasebe Tezsiz	1
18	Çağdaş Gazetecilik ve Yeni Yaklaşım Tezsiz	1	86	Muhasebe ve Denetim Tezsiz	2
19	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Ed. Tezsiz	1	87	Muhasebe ve Finansman Tezsiz	1
20	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Tezsiz	1	88	Mühendislik ve Teknoloji Yönetimi Tezsiz	1
21	Çevre Mühendisliği Tezsiz	1	89	Mühendislik Yönetimi Tezsiz	3
22	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	1	90	Müze Yönetimi Tezsiz	1
23	Deniz Turizmi Tezsiz	1	91	Orman Endüstri Mühendisliği Tezsiz	1
24	e-İşletme (Tezsiz)	5	92	Orman Mühendisliği	1
25	e-İşletme (Tezsiz) (İngilizce)	1	93	Ortadoğu Çalışmaları Tezsiz	1
26	e-Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler (Türkçe-Tezsiz)	1	94	Önleyici Rehberlik Tezsiz	1
27	e-Mühendislik Yönetimi (Tezsiz)	1	95	Pazarlama Tezsiz	3
28	Eğitim Programları ve Öğretim Tezsiz	4	96	Psikiyatri Hemşireliği	1
29	Eğitim Teknolojileri Tezsiz	1	97	Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Tezsiz	1
30	Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Eko. (Tezsiz)	7	98	Sağlık Bilişimi	1
31	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezsiz	2	99	Sağlık Ekonomisi ve Farmakoekonomi Tezsiz	1
32	Elektrik-Elektronik Müh. Tezsiz	1	100	Sağlık Hizmetlerinde İletişim Tezsiz	1

33	Elektronik-Bilgisayar Eğitimi	1	101	Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği Tezsiz	5
34	Enformatik	1	102	Sağlık Kurumları İşletmeciliği Tezsiz	3
35	Evde Bakım Hemşireliği	1	103	Sağlık Kurumları Yöneticiliği Tezsiz	1
36	Fen Bilgisi Eğitimi Tezsiz	2	104	Sağlık Kurumları Yönetimi (Tezsiz)	3
37	Finans Ekonomisi ve Yönetimi Tezsiz	1	105	Sağlık Yönetimi (Tezsiz)	3
38	Finans Tezsiz	1	106	Sanat Tarihi (Tezsiz)	1
39	Finans ve İktisat Tezsiz	1	107	Sermaye Piyasası Uzmanlığı (Tezsiz)	1
40	Finansal Ekonometri	1	108	Sınıf Öğretmenliği Tezsiz	4
41	Fizik Tezsiz	1	109	Sivil Hava İşletmeciliği Tezsiz	1
42	Gayrimenkul Değ. ve Finansman Tezsiz	1	110	Siyaset Bilimi Tezsiz	1
43	Gazetecilik Tezsiz	1	111	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezsiz	1
44	Gelişimsel Yetersizlikleri Olan Çocukların Öğret. Tezsiz	1	112	Sosyal Hizmet Tezsiz	1
45	Girişimcilik Tezsiz	1	113	Sosyoloji Tezsiz	1
46	Güvenlik ve Adli Bilimler (Tezsiz)	1	114	Tarım Ekonomisi Tezsiz	1
47	Halk Sağlığı Hemşireliği	2	115	Tarih Tezsiz	2
48	Hemşirelik Esasları	1	116	Taşınmaz Geliştirme Tezsiz	1
49	Hukuk Tezsiz	1	117	Toplumsal Yapı ve Sosyal Değişim Analizleri Tezsiz	1
50	İktisat Tezsiz	4	118	Turizm İşletmeciliği Tezsiz	1
51	İlaç Kimyası Tezsiz	1	119	Turizm Otelciliği Tezsiz	1
52	İletişim Bilimleri Tezsiz	1	120	Türk Dili ve Edebiyatı Tezsiz	1
53	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bil. Eğitimi Tezsiz	1	121	Türkçe Eğitimi Tezsiz	1
54	İngilizce İşletme Yönetimi	1	122	Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (Tezsiz)	1
55	İnsan İlişkileri (Tezsiz)	1	123	Uluslararası İliş. ve Avrupa Birliği Tezsiz	1
56	İnsan Kaynakları ve Örgütsel Değişim Tezsiz	1	124	Uluslararası İlişkiler Tezsiz	1
57	İnsan Kaynakları Yön. ve Kariyer Danış. Tezsiz	1	125	Uluslararası Ticaret Tezsiz (Türkçe)	1
58	İnsan Kaynakları Yönetimi Tezsiz	1	126	Uluslararası Ticaret Tezsiz (İngilizce)	1
59	İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi	1	127	Uzaktan Algılama ve Coğrafya Bilgi Sistemleri Tezsiz	1
60	İstatistik Tezsiz	1	128	Uzaktan Öğretim Tezsiz	1
61	İstatistiksel Bilgi Sistemleri Tezsiz	1	129	Üstün Zekâlıların Eğitimi Tezsiz	1
62	İş Güvenliği Tezsiz	1	130	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Tezsiz	1
63	İş Sağlığı ve Güvenliği Tezsiz	5	131	Yerel Yönetimler Tezsiz	2
64	İşletme (Tezsiz) (Türkçe)	25	132	Yöneticiler İçin İşletme (Tezsiz) (Türkçe)	1
65	İşletme (Tezsiz) (İngilizce)	4	133	Yöneticiler İçin İşletme (Tezsiz) (İngilizce)	1
66	İşletme ve Teknoloji Yönetimi Tezsiz	1	134	Yönetim Bilişim Sistemleri Tezsiz	5
67	İşletme Yöneticiliği (Tezsiz)	1	135	Yönetim Organizasyon Tezsiz	2
68	İşletme Yönetimi Tezsiz	5		TOPLAM	232

Türkiye'deki önlisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programları eğitim, fen, mühendislik, sağlık ve sosyal programlar olarak sınıflandırılarak incelendiğinde bu programların 14'ünün eğitim alanında, 27'sinin fen bilimlerinde, 13'ünün mühendislik alanında, 30'unun sağlıkla ilgili alanlarda, 160'ının ise sosyal bilimler alanında olduğu belirlenmiştir. Programların alanlar itibarıyla dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Programların İçerik Olarak Dağılımı

	Eğitim	Fen	Mühendislik	Sağlık	Sosyal	Toplam
Önlisans	1	12	0	11	48	72
Lisans	1	1	2	1	23	28
Lisans Tamamlama	0	0	1	3	5	9
Yüksek Lisans	12	14	10	15	84	135
Toplam	14	27	13	30	160	244

Türkiye'de Açık ve Uzaktan Öğrenme Yöntemiyle Sunulan Programlara Yönelik Eğilimler

Bu bölümde, ilgili tablolarda yer alan sayısal verilerin yorumlanmasıyla Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle sunulan programlara yönelik eğilimler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- *Açılan programların düzeyine yönelik eğilimler:*
Türkiye'de açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle sunulan programların düzeyi incelendiğinde ağırlıklı olarak önlisans (47 üniversitede toplam 187 program) ve yüksek lisans (56 üniversitede toplam 232 program) programlarının açıldığı saptanmıştır. Lisans (17 üniversitede toplam 70 program) ve lisans tamamlama (11 üniversitede toplam 16 program) programlarının sayıca az olması, önlisans ve yüksek lisans programlarına yönelik bir eğilimin var olduğunu göstermektedir.
- *Programların içeriğine yönelik eğilimler:*
Açık ve uzaktan öğrenme yöntemiyle sunulan önlisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programlarının içerik olarak dağılımı incelendiğinde genel olarak sosyal ağırlıklı alanlarda yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Önlisans, lisans, lisans tamamlama ve yüksek lisans programlarının toplamına bakıldığında eğitim (14), fen (27), mühendislik (13) ve sağlık (30) alanlarında programların açıldığı, ancak sosyal (160) alan içerikli programların sayısal olarak diğer alanlardan üstün olduğu gözlemlenmektedir.
- *Diğer eğilimler:*
Açılan programlara yönelik eğilimlerden biri de yüksek lisans programlarının hemen hemen hepsinin tezsiz programlar olmasıdır. Bu programlardan bir kısmının İngilizce olarak açılması da diğer eğilimler arasındadır. Bununla birlikte, üniversitelerin birçoğunda İngilizce, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi ve Türk Dili gibi zorunlu ortak dersler uzaktan verilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra, birçok üniversitede örgün derslerden bazıları uzaktan verilmektedir. Ayrıca, bazı üniversitelerde mesleki gelişime yönelik olarak uzaktan sertifika programlarının açıldığı gözlemlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Türkiye'de 68 üniversitede önlisans, lisans tamamlama, lisans ve yüksek lisans düzeyinde toplam 505 program olduğu saptanmıştır. Balaban, 2012 yılında yaptığı çalışmada 47 üniversitede sertifika programları hariç 222 açık ve uzaktan öğrenme programı olduğunu tespit etmiştir. Kısaca, 2012 yılından beri açık ve uzaktan öğrenme programlarının sayısı iki katından fazla bir artış göstermiştir. Bazı üniversitelerde uzaktan verilen programların veya açık ve uzaktan öğrenme merkezlerinin olmaması bu üniversitelerin açık ve uzaktan öğrenmeye ilgi duymadıkları anlamına gelmemektedir. Birçok üniversite bir açık ve uzaktan öğrenme programına veya merkezine sahip olmasa da ortak zorunlu derslerin veya bazı örgün derslerin uzaktan verilmesi suretiyle açık ve

uzaktan öğrenme faaliyetleri içerisindedir. Başka bir ifadeyle, son birkaç yılda Türkiye’de yükseköğretim alanında açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerinin çok hızlı artış gösterdiği ve yaygınlaştığı gözlenmektedir.

Türkiye’de bugüne kadar açılan uzaktan programlar daha çok önlisans (187) ve yüksek lisans (232) düzeyindedir. Dünyadaki uygulamalar incelendiğinde, yükseköğretimde önlisans, lisans, yüksek lisans ve benzeri düzeylerin yanı sıra birçok alanda doktora düzeyinde uzaktan verilen programların yükselen bir eğilim olduğu görülmektedir (Evans and Green, 2013). Buna karşılık, YÖK tarafından yayınlanan Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar’a göre (https://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880), Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında yalnızca önlisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde uzaktan öğretim programları açılabilir. Dünyadaki eğilimlere paralel bir şekilde uzaktan doktora programlarının da mevzuat içerisine dahil edilmesi gerektiği söylenebilir.

Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme programlarının sayısındaki hızlı artış, beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Bu sorunlardan biri açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli alt alanlarında uzmanlığına sahip yetişmiş insan kaynağı yetersizliğidir (Aydın, 2012). Bir açık ve uzaktan öğrenme sisteminde ders tasarımı, ders sunumu, etkileşim, danışmanlık ve kayıt hizmetleri, öğrenen destek sistemleri, ölçme-değerlendirme sistemi ve benzeri birçok alt sistem bulunması itibarıyla değişik hizmet birimlerinde çok sayıda yönetici, uzman ve çalışan görev yapmaktadır. Bu yapı içerisinde içerik uzmanları, öğretim tasarımcıları, grafik tasarımcıları, editörler, danışmanlar, ölçme-değerlendirme uzmanları, radyo ve televizyon program yapımcıları, web tasarımcıları olmak üzere birçok alanda uzmanlar ve yöneticiler yer almaktadır (Moore ve Kearsley, 2012). Williams’a (2003) göre, yükseköğretim kurumları açık ve uzaktan öğrenme programları açtıkça, çalışan personel için eğitim ve yetiştirme programları açma ve açık ve uzaktan öğrenme programlarını yürütmek için yeni iş pozisyonları yaratma gereksinimiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Açık ve uzaktan öğrenme alanı, yeni iletişim teknolojilerinin yanı sıra liderlik becerilerinin de kullanılmasını ve uygulanmasını gerektiren bir alandır (Kurubacak ve Yüzer, 2012). Bu açıdan, açık ve uzaktan öğrenmede liderlik ve uzmanlık veren programlar önemli bir işleve sahiptir. Anadolu Üniversitesi açık ve uzaktan öğrenme alanında tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarının yanı sıra doktora programı aracılığıyla bu gereksinimi karşılamaya çalışmaktadır. Buna karşılık, Türkiye’de mevcut uzaktan program sayısının 505 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, alana insan kaynağı yetiştirme amaçlı programların çeşitlenmesi gerektiği; diploma sağlamaya yönelik programların yanında hizmet içi eğitimler ve sertifika programlarıyla da insan kaynağının eğitilmesi ve yetiştirilmesine gereksinim olduğu söylenebilir.

Açık ve uzaktan öğrenme alanında yetişmiş insan kaynağı yetersizliği, tasarım sorunlarına neden olmaktadır. Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme programları tasarlanırken çoğu zaman yüz yüze eğitim modelleri aynen aktarılmaktadır (Aydın, 2012; Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011). Evans ve Nation (2007) yüz yüze eğitim yapan üniversitelerin açık ve uzaktan öğrenme kuram, araştırma ve uygulamalarının yanı sıra alanın gerektirdiği uzmanlığı bilmeden yeni eğitim teknolojilerini kucakladıklarını ve açık ve uzaktan öğrenme sunduklarını belirtmektedir. Kendine özgü kavramlara, kuramlara, ilkelere, yaklaşımlara ve uygulamalara sahip; disiplinler arası ve bağımsız bir bilim dalı olan açık ve uzaktan öğrenmede (Aydın, 2011) öğrenen ve öğretmenin ayrı yerlerde olması ve bu nedenle enformasyonun çeşitli teknolojilerle iletilmesi, sınıf içi eğitimden farklı tekniklerin kullanılmasını gerektirmektedir (Moore ve Kearsley, 2012).

Derslerin tasarımı konusunda karşılaşılan bir diğer sorunun ise mevzuattan kaynaklandığı düşünülmektedir. Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar (https://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880) kapsamında uzaktan öğretim; “Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin bizzat öğretim elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın eş zamanlı biçimde verildiği öğretim” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yukarıdaki tanım ile açık ve uzaktan öğrenme sadece eş zamanlı faaliyetlerle kısıtlı hale gelmektedir. Açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarını bu şekilde kısıtlamanın, öğrenenlerin zaman ve mekândan bağımsız olarak çalışma imkânına sahip olduğu açık ve uzaktan öğrenmenin kendi felsefesine aykırı olduğu ve açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerinin sağladığı esnekliği ortadan kaldırdığı söylenebilir. Derslerin ve derslerde yer alan etkinliklerin eş zamanlı veya eş zamansız olması, ders tasarımıyla ilgili olup, bu karar dersin gereksinimlerine

göre tasarımcılar tarafından verilmelidir. Ayrıca, gelişen ve değişen bilgi iletişim teknolojileri hemen hemen her alan için açık ve uzaktan öğrenme ortamlarının tasarımı olanaklı kılmaktadır. Araştırma kapsamında saptanan eğilimlerden biri olan programların içeriği alt başlığında sosyal alanlara yönelik bir ilginin varlığından söz edilmiştir. Bununla birlikte, özellikle mühendislik alanında çağın gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırmada, güncel teknolojilerle ve değişen öğrenme anlayışlarıyla birlikte öğrenme sürecinin açık ve uzaktan öğrenme yöntemi ile tasarlandığı programlara gereksinim duyulmaktadır (Görü Doğan ve Eby, 2014).

Türkiye’de karşılaşılan diğer sorunlar açık ve uzaktan öğrenme alanına karşı toplumdaki olumsuz algı, üniversitelerin ön analiz yapmadan ve plansız program açması, üniversitelerin ve öğrenenlerin teknolojik altyapı sorunları olarak sayılabilir (Aydın, 2012). Tüm bu sorunların programların kalitesini olumsuz etkilediği; diğer taraftan ulusal düzeyde sistematik bir kalite güvence ve akreditasyon çerçevesinin olmamasının da bu sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenmede süreç ve çıktılarda kaliteyi sağlamakdan daha çok erişim, eşitlik ve kapasite yaratma konularına önem verilmiştir (Özkul ve Latchem, 2011). Latchem, Özkul, Aydın ve Mutlu (2006), Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarında bir kalite güvence sistemine gereksinim olduğunu ve kalite güvencesi konusuna öncelik verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Koçdar ve Aydın (2013), açık ve uzaktan öğrenme programlarında kalite güvence ve akreditasyon faaliyetlerinin yürütülmesi için özerk bir kalite güvence ve akreditasyon kuruluşunun kurulmasını ve kuruluşun aşağıdaki işlevlere sahip olmasını önermektedir:

- Akreditasyon verilmesi,
- Kalite konusunda çalışmalar yapılması,
- Yol gösterici birtakım ilkelerin ve rehberlerin geliştirilmesi,
- Açık ve uzaktan öğrenmenin çeşitli alanlarında politikaların oluşturulması,
- Alanda gereksinim duyulan niteliklerde insan kaynağının yetiştirilmesi ve sertifikalandırılması,
- Eğitim programlarının düzenlenmesi,
- Açık ve uzaktan öğrenme sunan kurumlara her türlü konuda danışmanlık ve destek hizmeti verilmesi,
- Açık ve uzaktan öğrenme sunan kurumlar arasında ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği olanaklarının sağlanması.

Açık ve uzaktan öğrenme alanına özgü yukarıdaki işlevleri yerine getirecek; hem evrensel hem yerel unsurları barındıran bir kalite güvence ve akreditasyon kuruluşunun alanda karşılaşılan sorunların giderilmesine büyük ölçüde katkıda bulunacağı söylenebilir.

ÖNERİLER

Çalışma kapsamında saptanan eğilimler ve açık ve uzaktan öğrenme alanyazınında karşılaşılan sorunlar göz önüne alındığında, Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme programlarının geliştirilmesine yönelik öneriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esasların açık ve uzaktan öğrenme alanında gelişen kuramlar ve değişen öğrenme anlayışları çerçevesinde yeniden düzenlenmesi ve bu kapsamda açık ve uzaktan öğrenme tanımının da güncellenmesi,
- Söz konusu mevzuatın yalnızca önlisans, lisans ve yüksek lisans programlarıyla sınırlandırılmaması; doktora programlarının açılmasına yönelik maddelerin de mevzuata dahil edilerek yükseköğretim kurumlarının bu konuda teşvik edilmesi,
- Açılan programların genellikle sosyal içerik ağırlıklı programlar olduğu göz önünde bulundurularak, mühendislik, eğitim, fen ve sağlık alanlarında da programların açılmasına yönelik girişimlerin artırılması ve yükseköğretim kurumlarının bu konuda desteklenmesi,
- Açık ve uzaktan öğrenme alanında yetişmiş insan kaynağının artırılması için alana yönelik programların açılması, diploma veren programlara ek olarak hizmet içi eğitim ve sertifika programlarının da eklenmesi,
- Açık ve uzaktan öğrenmede benzer programlar ve derslerde kurumlar arası işbirliğine gidilmesi ve kaynakların paylaşılması,
- Açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetlerinin artırılması; bireylerin bu konuda farkındalığının sağlanması,

- Türkiye’de yürütülen tüm açık ve uzaktan öğrenme uygulamalarının öğrenci sayıları, program türleri, program sayıları ve benzeri verilere erişimin sağlanması ve bu erişimin herkese açık olması için bir veritabanı sisteminin geliştirilmesi,
- İngilizce olarak açılan açık ve uzaktan öğrenme programlarında uluslararası işbirliklerinin sağlanması ve Erasmus öğrenci değişimi uygulamalarının bir benzerinin sanal olarak gerçekleştirilmesi,
- Alanda kavramsal olarak bir standart sağlanması açısından açık ve uzaktan öğrenme kavramının kullanılması,
- Yukarıda sıralanan önerilerin daha nitelikli ve sistematik bir biçimde yerine getirilebilmesini ve tüm faaliyetlerin koordine edilmesini sağlayacak bir açık ve uzaktan öğrenme kalite güvence ve akreditasyon kuruluşunun kurulması.

Benzer şekilde, Türkiye’de yürütülen açık ve uzaktan öğrenme programlarının niteliğine ve etkinliğine ilişkin bir durum saptaması yapılması amacıyla, gelecekte yapılacak çalışmalar için bu araştırmanın farklı kurumlar ve araştırmacılar tarafından söz konusu programların içeriği, tasarımı, görev alan insan kaynağı bakımından da daha ayrıntılı bir biçimde incelenmesi önerilebilir.

Not: Bu çalışma 21-23 Mayıs 2015 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi’nde 7 ülkenin katılımıyla düzenlenen 1st International Congress on Distance Education and Educational Technology- ICDET’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, C. H. (2012, Aralık). Dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi’nde yapılan sunum*, Ankara.
- Balaban M. E. (2012). Dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan öğrenme ve bir proje önerisi. http://erdalbalaban.com.tr/wp-content/uploads/2012/12/UE_UzaktanE%C4%9Fitim_EB.pdf Erişim tarihi: 20.01.2015
- Çallı, İ., İşman, A., & Torkul, O. (2001) Sakarya Üniversitesi’nde açık ve uzaktan öğrenmenin dünü, bugünü ve geleceği. *1.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarında* sunulan bildiri. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Çelen F.K., Çelik, A., & Seferoğlu, S.S. (2011). Yükseköğretimde çevrim-ici öğrenme: Sistemde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of European Education*, 1(1), 25-34.
- Demiray, U., & Adıyaman, Z. (2010). Giriş. İçinde U. Demiray ve Z. Adıyaman (Eds.), *Kuruluşunun 10. yılında Açıköğretim Lisesi ile ilgili çalışmalar kaynakçası (1992–2002)* (ss. 1-9). Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- Evans, T., & Green, R. (2013). Doctorates for professionals through distance education. İçinde M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education* (ss. 654-669). New York: Routledge.
- Evans, T., & Nation, D. (2007). Globalization and emerging technologies. İçinde M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education* (ss. 649-659). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Görü Doğan, T., & Eby, G. (2014). Türkiye’de uzaktan bilgisayar mühendisliği lisans eğitimine ilişkin bir model. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 64-74.
- <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz> (Erişim tarihi: 02.01. 2015).

https://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880 (Erişim tarihi: 02.01. 2015).

Koçdar S., & Aydın C.H. (2013). Açık ve uzaktan öğrenme programlarında akreditasyon: Türkiye için bir model önerisi. *Uluslararası Yüksek Eğitimde Kalite Konferansı'nda* (ICQH) sunulan bildiri. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Kurubacak, G., & Yüzer, T. V. (2012). Building a theoretical background for distance education: Towards meta-communicative conversations. İçinde U. Demiray, G. Kurubacak ve T. V. Yüzer (Eds.), *Meta-communication for reflective online conversations: Models for distance education* (ss. 23-39). Hershey, PA: Information Science Publishing.

Latchem, C., Özkul, A. E., Aydın, C.H., & Mutlu, M. E. (2006). The open education system, Anadolu University, Turkey: E-transformation in a mega-university. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 21(3), 221-235.

Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). *Distance education: A systems view of online learning* (3. Baskı). New York: Cengage.

Özkul, A. E. (2000). Anadolu University, Turkey. İçinde V. V. Reddy ve S. Manjulika (Eds.), *The world of open and distance learning* (ss. 95-112). Yeni Delhi: Viva Books Private.

Özkul, A. E. (2001). Anadolu University distance education system from emergence to 21st century. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 2(1), 15-31.

Özkul, A.E., & Latchem, C. (2011). Progress towards assuring quality in Turkish distance education. 25. *Asya Açık Üniversiteler Birliği (AAOU) Yıllık Konferansı'nda* sunulan bildiri. Malezya: Wawasan Açık Üniversitesi.

Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (5. Baskı). Boston: Allyn & Bacon.

Williams, P. E. (2003). Roles and competencies for distance education programs in higher education institutions. *American Journal of Distance Education*, 17(1), 45-57.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.